

ברכות אלו שמתפללים בתענית, כנגד מי נתקנו. משיבה הגמרא: 59
אמר רבי חלבו, כנגד עשרים וארבע רגנות - לשונות של תפילה 60
שאמר שלמה פשעה שהכניס ארון לבית קדשי הקדשים, ודבקו 61
 שערי בית קדשי הקדשים זה לזה ולא היה יכול להכניסו. 62
 שואלת הגמרא: **אי הכי, כל יומא נמי נמריניהו** - אם כך, נאמר 63
 עשרים וארבע ברכות גם בכל יום, ומדוע נתקנו רק בתענית. מתרצת 64
 הגמרא: **אימת אמריניהו** - מתי אמרם שלמה, **ביומא דרמי** - בזמן 65
 שהוצרך לבקש רחמים שיתפחו שערי בית קדשי הקדשים. לכן **אנו** 66
נמי ביומא דרמי אמרי להו - גם אנחנו אומרים אותם בזמן 67
 שמבקשים רחמים, והיינו בתענית. 68
 הגמרא מבארת את דברי רבי יהושע במשנתנו שיש להתפלל בכל 69
 יום מעין שמונה עשרה ברכות: **רבי יהושע אומר, מתפלל אדם בכל** 70
יום מעין שמונה עשרה ברכות. 71
 שואלת הגמרא: **מאי** - מה הכוונה מעין שמונה עשרה. משיבה 72
 הגמרא: **רב אמר, פותח בשלוש ברכות ראשונות, ומסיים בשלוש** 73
 ברכות אחרונות, ובאמצע מתפלל מעין כל ברכה וברכה - קיצור 74
 של שלוש עשרה ברכות, וחותרם בסיום כל ברכה. **ושמואל אומר,** 75
 פותח בשלוש ברכות ראשונות, ולאחר מכן אומר **'הביננו ה' אלהינו** 76
לדעת רביה, כנגד חונן הדעת, ומול את לבבנו לרחמך, כנגד 77
'הרצה בתשובה, ותסלח לנו, כנגד חונן המרבה לסלוח, להיות 78
גאולים, כנגד גואל ישראל, ורחקנו מפכאובינה, כנגד רופא חולי 79
עמו ישראל, ורשננו בנאות ארצה - ושבענו במרעה ארצה, כנגד 80
'מברך השנים, ונפוצותינו מארבע רוחות השמים תקבץ, כנגד 81
'מקבץ נדחי עמו ישראל, והתועים על דעתך - העוברים על 82
מצותיך ישפטנו, כנגד מלך אוהב צדקה ומשפט, ועל הרשעים 83
תניף ידך, כנגד ברכת המינים, וישמחו צדיקים, כנגד משען 84
ומבטח לצדיקים, כנגד עירך וכתקונך היפה, כנגד בונה ירושלים, 85
ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר לכוון ישי משיחך, כנגד 86
'מצמיח קרן ישועה, טרם נקרא אתה תענה, כנגד שומע תפילה, 87
וחותרם ברוך אתה ה' שומע תפלה, ומסיים בשלוש ברכות 88
 אחרונות. 89
 הגמרא מביאה דעת אביי לגבי תפילת 'הביננו': **לייט עולה אביי** 90
אמאן דמצלי הביננו - אביי היה מקלל את מי שהקל והתפלל 91
 תפילת 'הביננו', מפני שמדלג את כל הברכות וכוללן בברכה אחת. 92
 הגמרא מבארת את דין תפילת 'הביננו' במוצאי שבתות וימים טובים: 93
אמר רב נחמן אמר שמואל, כל השנה בולה מתפלל אדם תפילת 94
'הביננו', חוץ ממוצאי שבת וממוצאי ימים טובים, מפני שארצה 95
לומר בהם הברכה - אתה חוננתנו בברכת 'חונן הדעת', ומפני 96
שבתפילת 'הביננו' אין ברכת 'חונן הדעת', אינו יכול לומר בה 'אתה 97
 חוננתנו'. 98
 רבה בר שמואל מקשה על דברי שמואל: **מתקוף לה רבה בר** 99
שמואל, ונימרה - ונאמר אותה, **כברכה רביעית בפני עצמה** לאחר 100
'אתה קדוש, קודם תפילת 'הביננו'. הגמרא מביאה מקור לדין זה: **מי** 101
לא תנו (להלן לג) לגבי 'אתה חוננתנו' במוצאי שבתות וימים טובים, 102
כשמתפלל תפילה שלמה, רבי עקיבא אומר, אומרה ברכה 103
רביעית בפני עצמה, ולא כולל אותה בברכת 'חונן הדעת', רבי 104
איליעור אומר, אומרה בהוואה - בברכת 'מודים'. אם כן גם 105
כשמתפלל תפילת 'הביננו' יכול להקדים את 'אתה חוננתנו' ולומר 106
אותה קודם 'הביננו' בכרחה רביעית בפני עצמה. מיישבת הגמרא: 107
אטו כל השנה בולה מי עבדינו ברבי עקיבא - וכי כשמתפללים 108
תפילה שלמה נוהגים כרבי עקיבא ואומרים 'אתה חוננתנו' בכרחה 109
רביעית בפני עצמה, דהשתא נמי נעביר - שגם ככשיו כשמתפלל 110
'הביננו' נעשה כן, הרי גם כשמתפלל תפילה שלמה לא נוהגים 111
כמותו אלא כחכמים הסוברים (ש) שיש לכלול אותה בברכת 'חונן 112
הדעת'. ממשיכה הגמרא ומבארת: כל השנה בולה מאי מעמא לא 113
עבדינו ברבי עקיבא - מה הטעם שלא נוהגים כרבי עקיבא 114
כשמתפלל תפילה שלמה, מפני שתמני כרי תקון, תשכרי לא תקון 115
 - חכמים תיקנו שמונה עשרה ברכות ולא תשע עשרה ברכות, אם 116

והשקף בה - וניסה להזכר בה שתים ושלש שעות, ולא העלוהו 1
 - ולא העבירוהו מלהיות שליח ציבור. 2
 מקשה הגמרא: **אמאי לא העלוהו** - מדוע לא העבירוהו, והאמר 3
רב יהודה אמר רב, שליח ציבור שמעך בכל הפרכות בלן - שדילג 4
 אחת מכל הברכות, אין מעלין אותו - לא מעבירים אותו, אך אם 5
 טעה בכרבת הצדוקים, מעלין אותו - מעבירים אותו, משום 6
דחיישינן שמא מין הוא - שחוששים שמא הוא מהמינים שהברכה 7
 נתקנה כנגדם, ומחמת כן דילג עליה. מתרצת הגמרא: **שאני שמואל** 8
הקמן דאיהו תפנה - שונה שמואל הקטן שהוה עצמו תיקן את 9
ברכת המינים, ואין לחשוש שמא הוא מין, ולכן לא העבירוהו. 10
 שואלת הגמרא: **וניחוש דלמא הדר ביה** - ונחשוש שמא חזר בו 11
 שמואל הקטן ונעשה מין. משיבה הגמרא: **אמר אבוי, גמירי -** 12
למדתי מרבתי דבבא לא הוי בישא - טוב לא נעשה רע, כלומר, 13
צדיק לא נעשה רשע. 14
 מקשה הגמרא: **ולא** - וכי אין צדיק נעשה רשע, והכתיב (יחזקאל ח 15
 כד) **'וכשוב צדיק מצדקתו ועשה עול, משמע שאף צדיק יכול** 16
להפוך לרשע. מתרצת הגמרא: ההוא - שם מדובר ברשע מעיקרו 17
- מתחילתו, ולאחר מכן שב מרשעתו ונעשה צדיק, ומשמע בפסוק 18
שיש פעמים ששב לרשעתו, אבל צדיק מעיקרו - מתחילתו, 19
שמעולם לא חטא, לא נעשה רשע. 20
 מקשה הגמרא: **ולא** - וכי צדיק מתחילתו, לא נעשה רשע, והא תנו 21
 (אבות פ"ב מ"ד), **אל תאמין בעצמך - אל תבטח בעוצם חוקת צדקתך** 22
עד יום מותך, שהרי יוחנן כהן גדול שמש פכהונה גדולה שמנים 23
שנה ולבסוף נעשה צדוקי. ונחלקו אבוי ורבא מי היה אותו יוחנן כהן 24
גדול, אמר אבוי, הוא ינאי, הוא יוחנן - יוחנן כהן גדול האמור כאן 25
הוא ינאי המלך שהרג את כל חכמי ישראל. רבא אמר, ינאי לחוד, 26
ויוחנן לחוד, ואין זה אותו אדם, ינאי המלך היה רשע מעיקרו, 27
ויוחנן כהן גדול היה צדיק מעיקרו. מבארת הגמרא את הקושיא: 28
הניחא לאבוי הסובר שיוחנן כהן גדול הוא ינאי המלך, שהיה רשע 29
בתחילה ושב מרשעתו, ולאחר שמונים שנה שהיה כהן גדול, שב 30
לרשעתו והיינו כתיבתו הגמרא שאם היה רשע בתחילה, פעמים 31
ששב לרשעתו. אלא לרבא הסובר שיוחנן כהן גדול היה צדיק 32
מתחילתו, קשיא, הרי יוחנן כהן גדול לא חטא מעולם, ואף על פי כן 33
לבסוף נעשה צדוקי. מתרצת הגמרא: אמר לך רבא, צדיק מעיקרו 34
נמי דלמא הדר ביה - גם לגבי צדיק מתחילתו יש לחשוש שמא 35
יחזור בו ויעשה רשע. 36
 מקשה הגמרא: **אי הכי, אמאי לא אפקוהו** - אם כך, מדוע לא 37
 העבירו את שמואל הקטן כשדילג את ברכת המינים, ולא חששו 38
 שמא נעשה מין. מתרצת הגמרא: **שאני שמואל הקמן דאתחיל בה** 39
- שונה הדין בשמואל הקטן שכבר התחיל את ברכת המינים, וטעה 40
באמצעיתה, דאמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא רבי יהושע בן 41
לוי, לא שנו - לא אמרו דין זה שמסלקים את הטועה בברכת 42
המינים, אלא שלא התחיל בה, אבל אם התחיל בה וטעה 43
באמצעיתה, גומרה - ממתינים לו עד שיוכר להשלים את הברכה, 44
ולאחר מכן יסיים את תפילתו, משום שאחר שהתחיל, אין לחשוש 45
שהוא מין. 46
 הגמרא מבארת כנגד מי נתקנו תפילות נוספות. שואלת הגמרא: **הני** 47
שבוע דשבתא - שבע ברכות אלו שמתפללים בשבת, כנגד מי 48
 נתקנו. משיבה הגמרא: **אמר רבי הלפתא בן שאול, כנגד שבועה** 49
קולות שאמר דוד המלך במזמור 'קול ה' על המים' (תהלים כט 1-10). 50
 שואלת הגמרא: **הני תשע דראש השנה** - תשע ברכות אלו 51
 שמתפללים בראש השנה, כנגד מי נתקנו. משיבה הגמרא: **אמר רבי** 52
יצחק בן קרטינין - ממוקם שמו קרטינין, כנגד תשעה אברות 53
של שם ה' שאמרה תנה בתפלתה, והתפללה תפילה זו בראש 54
השנה, דאמר מר בראש השנה נפקדה שרה, רחל ויחנה - הקדוש 55
ברוך הוא שמע תפילתן של שרה, רחל ויחנה בראש השנה, וגזר 56
עליהן להפקד. 57
 שואלת הגמרא: **הני עשרים וארבע דתעניתא** - עשרים וארבע 58

36 התפילה. אך אם טעה ולא הזכיר **שאלה** – וזתן טל ומטר' **בברכת**
 37 **השנים**, אין מחזירין אותו, מפני שיכול לאומרה בברכת 'שומע
 38 תפלה'. ואם טעה ולא אמר במוציא שבתות וימים טובים הבדלה –
 39 'אתה חוננתנו' בברכת 'חונן הדעת', אין מחזירין אותו, מפני
 40 שיקבל לאומרה על הכוס של יין לאחר התפילה. אם כן קשה מדוע
 41 רב ביבי בר אבוי אינו סובר שיש לשאול גשמים בברכת 'שומע
 42 תפילה' בסוף תפילת 'הבינו', ויתפלל 'הבינו' אף בימות הגשמים.
 43 מתרצת הגמרא, **טעה שאני** – שונה הדין במי שטעה, שמחמת
 44 הטעות יכול לאומרה בברכת 'שומע תפילה', אך לכתחילה אין לתקן
 45 בה שאלת גשמים.
 46 הגמרא מבארת את דברי רב אסי: **גופא, אמר רבי תנחום אמר רב**
 47 **אסי, טעה בתפילתו ולא הזכיר גבורות גשמים בתחית המים,**
 48 **מחזירין אותו** לראש התפילה. טעה ולא הזכיר **שאלה בברכת**
 49 **השנים, אין מחזירין אותו, מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה.**
 50 ואם טעה ולא הזכיר הבדלה ב'חונן הדעת', אין מחזירין אותו,
 51 מפני שיכול לאומרה על הכוס של יין לאחר התפילה.
 52 מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו ברייתא, **טעה ולא הזכיר גבורות**
 53 **גשמים בתחית המים, מחזירין אותו.** טעה ולא הזכיר **שאלה**
 54 **בברכת השנים, מחזירין אותו.** ואם טעה ולא הזכיר הבדלה ב'חונן
 55 הדעת' אין מחזירין אותו, מפני שיכול לאומרה על הכוס של יין.
 56 מבואר ברייתא שאף מי שלא הזכיר שאלת גשמים, מחזירים אותו,
 57 וקשה על רב אסי שאמר שאין מחזירים אותו. מיישבת הגמרא: **לא**
 58 **קשיא, הא** – דברי הברייתא שמחזירים אותו, אמורים ב'יחיד –
 59 באדם המתפלל ביחידות, ו**הא** – דברי רב אסי שאין מחזירים אותו,
 60 אמורים ב'צבור. באדם שמתפלל בצבור.
 61 שואלת הגמרא: **בצבור מאי טעמא לא** – מה הסיבה שבציבור אין
 62 מחזירים אותו, משום דשמעיה משליח הציבור כשחזר תפילתו, **אי הכי, האי** –
 63 שאלת הגשמים משליח הציבור כשחזר תפילתו, **אי הכי, האי** –
 64 דברי רב אסי שאמר 'מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה' אינם
 65 מדויקים, שרזי אין זה הטעם, אלא 'מפני ששומע משליח צבור'
 66 **מיבעי ליה** – היה לו לומר. מתרצת הגמרא: **אלא אידי ואידי** – זה
 67 זוה, כלומר גם דברי הברייתא וגם דברי רב אסי אמורים ב'יחיד, ולא
 68 **קשיא, הא** – דברי רב אסי אמורים במקרה ד'דאבר קודם' שומע
 69 תפלה' – שזכר לפני שהגיע לברכת 'שומע תפילה', ולכן אין
 70 מחזירים אותו מפני שיכול לאומרה שם,

1 כן **הכא נמי** – גם כאן בתפילת 'הבינו', **שבע תקון, תמני לא תקון**
 2 – חכמים תיקנו שבע ברכות ולא שמונה ברכות, ולכן אין לומר 'אתה
 3 חוננתנו' כברכה בפני עצמה.
 4 מר זוטרא מקשה קושיא נוספת על דברי שמואל: **מתקיף לה מר**
 5 **זוטרא, ונכללה מכלל** – ונכלול אותה בתוך הברכה, ונאמר 'הבינו
 6 ה' אלהינו המבדיל בין קודש לחול, כדרך שהוא כולל אותה
 7 בברכת 'חונן הדעת'. מסיקה הגמרא: **קשיא** – אכן קשה הדבר.
 8 הגמרא מבארת את דין תפילת 'הבינו' בימות הגשמים: **אמר רב**
 9 **ביבי בר אבוי, כל השנה פולה מתפלל אדם תפילת 'הבינו', הוין**
 10 **מימות הגשמים, מפני שצריך לומר שאלה** – וזתן טל ומטר'
 11 **בברכת מברך השנים**, ומפני שבתפילת 'הבינו' אין ברכת השנים,
 12 אינו יכול לשאול בה על הגשמים.
 13 מר זוטרא מקשה על דברי רב ביבי בר אבוי: **מתקיף לה מר זוטרא,**
 14 **ונכללה מכלל** – ונכלול אותה בתוך תפילת 'הבינו', ונאמר 'ודשננו
 15 בנאות ארצה וזתן טל ומטר'. מתרצת הגמרא: אם נתקן שאלת
 16 גשמים בתוך 'הבינו' **אתי לאפרוהי** – יבוא לטעות בתפילתו.
 17 מקשה הגמרא: **אי הכי** – אם אכן יש לחשוש שיבואו לטעות אם
 18 נתקן בקשה נוספת בתפילת 'הבינו', הבדלה ב'חונן הדעת' נמי אתי
 19 לאפרוהי – אם יתקנו הבדלה ב'הבינו' בתוך ההזכרה שמעין 'חונן
 20 הדעת', גם יבואו לטעות. ומדוע לעיל לא תירצה הגמרא שאין
 21 לכולול את 'אתה חוננתנו' בתוך 'הבינו' משום שיש לחשוש שמא
 22 יטעה בתפילתו, והניחה את דברי שמואל בקושיא. מיישבת הגמרא:
 23 **אמרי, ה"ם** לגבי הבדלה, **בין דאתאי בתחלת צלותא לא מפרדי**
 24 **הואיל ובאה בתחילת התפילה 'הבינו' ה' אלהינו המבדיל בין**
 25 **קודש לחול'**, אין חשש שטעה, מפני שאדם מכיין דעתו בתחילת
 26 התפילה יותר מבאמצעיתה, ולכן קשה מדוע לא כוללים את 'אתה
 27 חוננתנו' בתחילת תפילת 'הבינו', אבל **הכא** לגבי שאלת גשמים,
 28 **בין דאתאי באמצע צלותא מפרדי** – הואיל ובאה באמצע
 29 התפילה 'ודשננו בנאות ארצה וזתן טל ומטר לברכה', יש חשש שמא
 30 יטעה, ולכן לא כוללים אותה בתוך תפילת 'הבינו'.
 31 רב אשי מקשה קושיא נוספת על דברי רב ביבי בר אבוי: **מתקיף לה**
 32 **רב אשי, ונימרה** – ונאמר וזתן טל ומטר' ב'שומע תפלה' שבסוף
 33 תפילת 'הבינו'. הגמרא מביאה מקור לדין זה: **דאמר רבי תנחום**
 34 **אמר רב אסי, מי שטעה בתפילתו ולא הזכיר גבורות גשמים** –
 35 'מוריד הגשם' בברכת 'תחית המים', מחזירין אותו לראש

58 קודם צאת הירח, שזו תפילת המנחה, דור דוֹרִים' - וכן יהיה כל ימי
59 הדורות.
60 הגמרא דוחה דבריהם משום שדעת בני מערבא אינה כן: לִיּוּמֵי עֲלֵה
61 בְּמַעְרְבָא אִמְרַן דְּמַצְלִי עִם דְּמִדּוּמֵי חָמָה - בארץ ישראל קיללו את
62 מי שהתפלל מנחה סמוך לשקיעת החמה. מבארת הגמרא: מֵאִי
63 מַעְרַבָא, משום שחששו דְּלִמָּא מִיַּפְרָפָא לִיה שְׁעָתָא - שמא תטרף
64 לו השעה ויאנס, ויעבור זמן מנחה. אם כן אין לבאר שכוונת רבי
65 אליעזר היא שיש להתפלל מנחה סמוך לשקיעת החמה, מפני שיש
66 לחשוש שמא תטרף לו השעה.
67 במשנתנו מבוארים דברי רבי יהושע שהולך במקום סכנה מתפלל
68 תפילה קצרה. הגמרא מבארת נוסח תפילה זו. שנינו במשנה: רַבִּי
69 יְהוֹשֻעַ אָמַר, הַמְחַלֵּף בְּמָקוֹם סָכָנָה מִתְפַלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה וְכוּ',
70 כְּכֹל פְּרָשֶׁת הַעֲבוּר יֵהִיו צְרִיכֵיהֶם לַפְנִיךָ, בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ
71 תְּפִלָּה.
72 שואלת הגמרא: מֵאִי - מזה הכוונה 'פְּרָשֶׁת הַעֲבוּר' משיבה הגמרא:
73 אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר מַר עֻקְבָּא, אִפִּילוּ בְּשַׁעָה שְׂאֵתָה מִתְמַלָּא
74 עֲלֵיהֶם עֲבִירָה וְ-כַעֲסוּ בְּאִשָּׁה עֹנְיָהָ - כאשה הרה המלאה
75 בעובריה, יֵהִיו כָּל צְרִיכֵיהֶם גְּלוּיִם לַפְּנִיךָ לַרְחֵם עֲלֵיהֶם.
76 הגמרא מביאה לשון אחר בדברי רב חסדא בשם מר עוקבא: אִיכָּא
77 דְּאָמְרִי, אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר מַר עֻקְבָּא, אִפִּילוּ בְּשַׁעָה שְׂהֵם
78 עֹבְרִים עַל דְּבָרֵי תוֹרָה, וְיֵהִיו כָּל צְרִיכֵיהֶם גְּלוּיִם לַפְּנִיךָ לַרְחֵם
79 עֲלֵיהֶם.
80 הגמרא מביאה ברייתא ובה נוסחאות אחרות של תפילה זו: תִּנּוּ
81 רַבְּנֵי, הַמְחַלֵּף בְּמָקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה וְלִסְמִים - חיות רעות ושוודדים,
82 מִתְפַלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה. וְאִיזוּהִי הִיא תְּפִלָּה קְצָרָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר,
83 'עֲשֵׂה רְצוֹנְךָ בְּשָׂמִים מִמַּעַל - עם הנמצאים בשמים שאין שם חטא,
84 עשה כרצונך שאינו אלא לטוב, אך עם הנמצאים בארץ שיש בהם
85 חטאים, עבור על רצונך, וְתָן נַחַת רוּחַ לִירְאֵיךָ מִתַּחַת, שלא
86 תתערבב רוחם על ידי חיות רעות או שוודדים, וְהַטּוֹב בְּעִינֶיךָ עֲשֵׂה
87 להם. בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'.
88 רבי יהושע אומר, כך הוא נוסח התפילה, 'שָׁמַע שְׁוַעַת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
89 וְעֲשֵׂה מַהֲרָה בְּקִשְׁתֶּם, בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'.
90 רבי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק אָמַר, כך הוא נוסח התפילה, 'שָׁמַע צְעָקַת
91 עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְעֲשֵׂה מַהֲרָה בְּקִשְׁתֶּם, בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'.
92 אחרים אומרים, כך הוא נוסח התפילה, 'צְרַבְּךָ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מְרוֹבֵינוּ,
93 אַךְ הוֹאִיל וְדַעְתָּם קְצָרָה, אֵינֶם יוֹדְעִים לַפְרֹשׁ כָּל צְרִיכֵיהֶם, על כן יְהִי
94 רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שְׂתַתֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּרִי פְּרָכְסָתוֹ,
95 וְיִכָּל עֲוֹתָ וְעֲוֹתֵי דֵי מַחְסוּרָה, בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'.
96 הגמרא מביאה פסק הלכה לגבי נוסח תפילה זו: אָמַר רַב הוֹנָא,
97 הַלֵּכָה בְּאַחֲרֵיהֶם.
98 אָמַר לִיה אֱלִיהוּ הַנְּבִיא לְרַב יְהוּדָה אַחוּהִי דְרַב סָלָא חֲסִידָא - אחיו
99 של רב סלא החסיד, לא תִּרְתַּח וְלֹא תַחְטִי - לא תבעס ולא תחטא,
100 מפני שמתוך הכעס באים לידי חטא. וכן לא תִּרְוֵי וְלֹא תַחְטִי - לא
101 תשתכר מיין ולא תחטא, מפני שמתוך השכרות באים לידי חטא.
102 וּבְשֵׂאתָהּ יוֹצֵא לְדָרְךָ, הַמְלַךְ בְּקוֹנֶךָ - טול רשות מבוארך, וְצֵא.
103 שואלת הגמרא: מֵאִי - מזה הכוונה 'הַמְלַךְ בְּקוֹנֶךָ וְצֵא'. משיבה
104 הגמרא: אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַב חֲסֵדָא, זו תְּפִלַת הַדְּרֵךְ, שְׁבָה
105 נוטלים רשות לצאת לדרך.
106 הגמרא מבארת את נוסח תפילת הדרך: וְאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַב
107 חֲסֵדָא, כָּל תּוֹצֵא לְדָרְךָ צְרִירָה לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַת הַדְּרֵךְ. שואלת
108 הגמרא: מֵאִי - מזה 'תְּפִלַת הַדְּרֵךְ'. משיבה הגמרא: כך הוא נוסח
109 התפילה, 'הִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי, שְׂתוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַעֲבִידֵנִי
110 לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנִי לְשָׁלוֹם, וְתַצִּילֵנִי מִכָּפַי כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב בְּדָרְךָ,
111 וְתַשְׁלַח בְּרַכָּה בְּמַעֲשֵׂי יְדֵי, וְתַתְּנֵנִי לְחֹן לְחֶסֶד וְלִדְמִים בְּעֵינֶיךָ
112 וּבְעֵינֵי כָּל רוּאֵי, בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'.
113 אבִי סוֹבֵר שִׁישׁ לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַת הַדְּרֵךְ בְּנוֹסַח שׁוֹנָה: אָמַר אַבְיִי,
114 לְעוֹלָם

1 וְהָא - ודברי הברייתא אמורים במקרה דְּאָדְרָב בְּתַר - שזנכר לאחר
2 ברכת 'שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה', ולכן מחזירים אותו.
3 הגמרא מביאה דין נוסף של רבי תנחום בשם רב אסי לגבי הטועה
4 בתפילתו: אָמַר רַבִּי תַנְחוּם אָמַר רַב אֲסִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי,
5 מַעָה בְּתִפְלַת רֵאשׁ חוֹדֶשׁ, וְלֹא הוֹבִיר שֶׁל רֵאשׁ חוֹדֶשׁ בְּעִבּוּדָה -
6 'עלה ויבוא' בברכת 'רצה', ונזכר לאחר שסיים את הברכה, קודם
7 שהתחיל 'מודים', הוֹזֵר לְעִבּוּדָה - ל'רצה', ואומר שם 'עלה ויבוא'.
8 אם נִזְכַּר שֶׁשָׁכַח כְּשֶׁעוֹמֵד בְּהוֹדָא - ב'מודים', הוֹזֵר לְעִבּוּדָה. אם
9 נזכר שֶׁשָׁכַח כְּשֶׁעוֹמֵד בְּשֵׁים שְׁלוֹם, הוֹזֵר לְעִבּוּדָה, וְאִם סִיִּים
10 תְּפִילָתוֹ, וְרַק לְאַחַר מִכָּן נִזְכַּר שֶׁשָׁכַח, הוֹזֵר לְרֵאשׁ - לתחילת
11 התפילה.
12 רב פפא בריה דרב אחא בר אדא נתן תנאי בדברי רבי יהושע בן לוי
13 שאם סיים חוזר לראש: אָמַר רַב פַּפָּא בְּרִיהַ דְרַב אַחָא בְּרַ אַדָּא,
14 הָא דְאָמְרֵן - מה שנאמר בשם רבי יהושע בן לוי לגבי הטועה בראש
15 חודש שאם נזכר רק לאחר שסיים תפילתו, הוֹזֵר לְרֵאשׁ - לתחילת
16 התפילה, לֹא אִמְרֵן אֱלָא לְאַחַר שֶׁעָקַר רִגְלֵיו מִמְּקוֹמוֹ, אֲבָל אִם לֹא
17 עָקַר רִגְלֵיו, הוֹזֵר לְעִבּוּדָה ואומר בה 'עלה ויבוא'. אָמַר לִיה רַבִּי
18 תַנְחוּם, מֵאִי לָךְ הָא - מנין לך דין זה. אָמַר לִיה רַב פַּפָּא, מֵאִכָּא
19 מְרִי שְׁמַעֵי לִי - שמעתי אותו מאבי מורי, וְאִכָּא מְרִי שְׁמַעוּ מְרַב.
20 רב נחמן בר יצחק מוסיף עוד תנאי: אָמַר רַב נַחְמָן בְּרַ יִצְחָק, הָא
21 דְאָמְרֵן - מה שנאמר שאם עקר רגליו הוֹזֵר לְרֵאשׁ, לֹא אִמְרֵן אֱלָא
22 בְּמִי שְׁאִינוּ רִגְלֵי לִזְמַר תְּחִנּוּנִים אַחַר תְּפִלָּתוֹ לְאַחַר שְׁעוֹקֵר מִמְּקוֹמוֹ,
23 אֲבָל הִרְגִיל לִזְמַר תְּחִנּוּנִים אַחַר תְּפִלָּתוֹ לְאַחַר שְׁעוֹקֵר מִמְּקוֹמוֹ,
24 הוֹזֵר לְעִבּוּדָה - ל'רצה', כל זמן שלא סיים לומר את התחנונים, אף
25 אם כבר עקר ממקומו, מפני שכל זמן שלא סיים את התחנונים הרי
26 זה כאילו לא סיים תפילתו.
27 הגמרא מביאה לשון אחר בדברי רב נחמן בר יצחק: אִיכָּא דְאָמְרִי,
28 אָמַר רַב נַחְמָן בְּרַ יִצְחָק, הָא דְאָמְרֵן - מה שנאמר דבי לא עָקַר
29 רִגְלֵיו - שכל זמן שלא עקר ממקומו, הוֹזֵר לְעִבּוּדָה, לֹא אִמְרֵן אֱלָא
30 בְּמִי שְׁרִגִיל לִזְמַר תְּחִנּוּנִים אַחַר תְּפִלָּתוֹ לְפָנֵי שְׁעוֹקֵר מִמְּקוֹמוֹ, אֲבָל
31 אִם אִינוּ רִגְלֵי לִזְמַר תְּחִנּוּנִים אַחַר תְּפִלָּתוֹ, הוֹזֵר לְרֵאשׁ אִף שֶׁכָּל
32 עַקֵר מִמְּקוֹמוֹ, מִפְּנֵי שֶׁכִּסְיֵיהֶם תְּפִילָתוֹ הִרִי זֶה כְּאִילוֹ עַקֵר מִמְּקוֹמוֹ.
33 הגמרא מבארת את דברי רבי אליעזר במשנתנו שהעושה תפילתו
34 קבע, אין תפילתו נושאת חן לפני הקדוש ברוך הוא. שנינו במשנה:
35 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, הַעֲוִשָׂה תְּפִלָּתוֹ קִבֵּעַ וְכוּ' אין תפילתו תחנונים.
36 שואלת הגמרא: מֵאִי - מזה הכוונה 'קִבֵּעַ'. מבארת הגמרא: אָמַר רַבִּי
37 יַעֲקֹב בְּרַ אִידִי אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא, כָּל שֶׁתְּפִלָּתוֹ דּוֹמָה עֲלוּי בְּמַשׁוּי
38 - כל מי שמרגיש שהתפילה היא כמשא כבד ומתפלל אותה רק כדי
39 לצאת ידי חובה.
40 ביאור נוסף: וְרַבֵּן אָמְרִי, כָּל מִי שְׁאִינוּ אֹמְרֵה בְּלִשׁוֹן תְּחִנּוּנִים -
41 בנחת, כמי שמבקש רחמים.
42 ביאור נוסף: רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְאָמְרִי תְרִוּוּהוּ - שאמרו שניהם, כָּל
43 שְׁאִינוּ יֹכֹל לְחַדֵּשׁ בְּהַ דְרַב - מי שאינו יכול לחדש כלום בבקשתו,
44 אלא מתפלל בנוסח קבוע בכל יום.
45 רבי זירא דוחה דבריהם: אָמַר רַבִּי זִירָא, אִנָּא וְכִילְנָא לְחַדוּשֵׁי בְּהַ
46 מִילְתָּא - אני יכול לחדש בתפילתי דבר, וּמִסְתַּפִּינָא דְלִמָּא
47 מְסַרְדִּינָא - אך ירא אני שמא אטעה ולא אדע לחזור למקום
48 שהפסקתי, ולכן איני מחדש בה, ואם כן אין לבאר שכוונת רבי
49 אליעזר היא שיוסיף ויחדש בתפילתו, מפני שיכול לבוא לידי טעות.
50 ביאור נוסף: אַבְיִי בְּרַ אַבְיִי וְרַבִּי תַנְחוּם בְּרַ אַבְיִי דְאָמְרִי תְרִוּוּהוּ,
51 כָּל שְׁאִין מִתְפַלֵּל עִם דְּמִדּוּמֵי חָמָה - בזמן שהחמה אדומה ברקיע,
52 כלומר שאינו מתפלל שחרית עם הנץ החמה, ומנחה סמוך לשקיעת
53 החמה, שבזמנים אלו החמה אדומה, דְאָמַר רַבִּי חִיָּא בְּרַ אַבְיִי אָמַר
54 רַבִּי יוֹנָן, מַעָה לְהַתְּפַלֵּל שַׁחְרִית וּמְנַחָה עִם דְּמִדּוּמֵי חָמָה, וְאָמַר
55 רַבִּי זִירָא מֵאִי קְרָחָה - מאיזה מקרא למדים שיש להתפלל שחרית
56 עם הנץ החמה ומנחה סמוך לשקיעתה, שנאמר (תהלים עב ה) 'יִרְאוּךָ
57 - יעמדו לפניך בתפילה עִם שְׁמֶשׁ, זו תפילת שחרית, וְלִפְנֵי יָרֵחַ -